

מפגש מס' 105

דף למנחה

תהלים צ"ט - ק"ג

תוכן הפרקים שנלמדו השבוע

מזמור צ"ט - ה' מלך ירגזו עמים

מזמור ק' - מזמור לתודה

מזמור ק"א - הליכה בדרך תמים

מזמור ק"ב - תפילה לעני

מזמור ק"ג - ברכי נפשי - ברכה לה' על מחילת העוונות בחסד

לימוד מעמיק

ברכי נפשי - המחילה כחסד ה'

מזמור ק"ג פותח בפסוק: **בְּרַכֵּי נַפְשִׁי אֱתֵהּ**, בדומה למזמור הבא, מזמור ק"ד, המוכר לנו כמזמור "ברכי נפשי", אשר נהוג לאמרו בראש חודש.

שאלה לעיון:

השוו בין שני המזמורים הפותחים ב"ברכי נפשי" - מזמור ק"ג ומזמור ק"ד: מה המשותף לשני המזמורים ובמה מתמקד כל אחד מהם?

מזמור ק"ג ומזמור ק"ד פותחים ואף מסיימים באותו משפט: **בְּרַכֵּי נַפְשִׁי אֱתֵהּ**, ושניהם מבטאים ברכה ושבח לה' על גדולתו, ועל שפע הטוב שהוא משפיע על העולם, ללא כל תלונה או בקשה. אולם, כל אחד מהמזמורים מברך ומשבח את ה' על תחום שונה, וכבר בפסוקים הראשונים מתברר ההבדל ביניהם: מזמור ק"ג מברך את ה' על אפשרות המחילה: **הַפְלִיחַ לְכָל עֹנֵי הָרָפָא לְכָל תַּחֲלָאִיכֵי: הַגֹּאֲלַל מִשַּׁחַת חַיִּיכֵי הַמְעַטְרֵכֵי חֶסֶד וְרַחֲמִים (ק"ג, ב-ג)**, ואילו מזמור ק"ד מברך את ה' על גדולתו המתבטאת בבריאה: **ה' אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד וְהָדָר לְבִשְׁתָּ: עֲטָה אֹזֶר כְּשֶׁלֶמָה נוֹטָה שָׁמַיִם כִּיִּיָּעָה... (ק"ד, א-ב)**. בשיעור זה נעיין בעיקר במזמור ק"ג, וננסה לבחון את הקשר בין שני המזמורים.

חלק א - מחילה כחסד וברחמים

שאלה לעיון:

בדקו אילו מילים/שורשים חוזרים במזמור מספר פעמים באופן משמעותי וסמנו אותם.
ניתן להעזר [בכלי המילה המנחה](#).

במזמור ק"ג ניתן להבחין בכמה מילים חוזרות:

- א. השורש "ברך" חוזר 6 פעמים במסגרת של המזמור - בתחילת המזמור ובסופו. המשורר קורא לברך את ה':
- (א) לְדוֹד בְּרָכִי נַפְשִׁי אֶת ה' וְכָל קִרְבֵי אֶת שֵׁם קִדְשׁוֹ:
 - (ב) בְּרָכִי נַפְשִׁי אֶת ה' וְאֵל תִּשְׁבְּחֵהוּ כָּל גְּמוּלוֹ...:
 - (כ) בְּרָכֵהוּ ה' מִלְּאֲכָזְיוֹ גִּבְרֵי כַח עֲשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַע בְּקוֹל דְּבָרוֹ:
 - (כא) בְּרָכֵהוּ ה' כָּל צְבָאָיו מִשְׁרָתָיו עֲשֵׂי רְצוֹנוֹ:
 - (כב) בְּרָכֵהוּ ה' כָּל מַעֲשָׂיו בְּכָל מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בְּרָכִי נַפְשִׁי אֶת ה'.
- ב. המילה "חסד" חוזרת 4 פעמים
- ג. השורש "רחם" חוזר אף הוא 4 פעמים:
- (ד) ... הַמַּעֲטָרְכִי חֶסֶד וְרַחֲמִים...:
 - (ז) יוֹדִיעַ דְּרָכָיו לְמוֹשֶׁה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל עַל־לוֹתָיו:
 - (ח) רַחוּם וְחַנּוּן ה' אֶרְךָ אַפִּים וְרַב חֶסֶד...:
 - (יא) כִּי כִגְבַהֲ שָׁמַיִם עַל הָאָרֶץ גִּבְרַת חֶסְדּוֹ עַל יְרֵאָיו...:
 - (יג) בְּרַחֲם אָב עַל בְּנֵים רַחֵם ה' עַל יְרֵאָיו:
 - (יז) וְחֶסֶד ה' מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם עַל יְרֵאָיו...:

ספירת החסד בעולם הקבלה היא הספירה המבטאת את הטוב האלוהי והשפע האינסופי בלי גבולות. כך גם בנפש האדם, היא מסמלת את האהבה והרצון להיטיב, ללא גבולות וחשבונות. **מידת הרחמים** היא הנהגה של ה' את העולם לפנינו משורת הדין. מזמור ק"ג מבהיר שה' מנהיג את העולם בחסד וברחמים, וזהו הבסיס שממנו נובעת המחילה של ה' לבני האדם:

- (ג) הַסְּלִיחַ לְכָל עֲוֹנֵי הַדָּפָא לְכָל תַּחֲלָאִיכֵי...:
- (ט) לֹא לְנִצָּח יִרְיב וְלֹא לְעוֹלָם יִטּוֹר:
- (י) לֹא כַחֲטָאִינוּ עָשָׂה לָנוּ וְלֹא כְעוֹנֵינּוּ גָמַל עָלֵינוּ...:
- (יב) בְּרַחֵם מִזְרַח מִמְּעַרְב הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת פְּשָׁעֵינוּ.

שאלה לעיון:

עיינו במזמור וחשבו: מהי הסיבה למחילה המופיעה במזמור זה? מדוע ה' מוחל לבני האדם, ואיננו מעניש אותם במידה הראויה להם?

מחילה בחסד

בתחילת הפרק, לא מתוארת כל סיבה למחילה. התחושה היא שהמחילה של ה' לבני האדם נובעת ממידת החסד של ה', המשפיע שפע טובה על האדם ועל העולם ללא קשר למעשיהם. ללא תיקון או חזרה בתשובה; ללא בקשת מחילה ואפילו ללא תפילה. פשוט חסד (השוו למזמור ק"ב, בו התחושה שונה לגמרי: האדם מתחנן למחילת ה' ולישועתו, מתוך תחושת מצוקה גדולה).

מחילה ליראי ה'

יחד עם זאת, בהמשך הפרק מודגש שהחסד והרחמים אינם לגמרי "חינמיים", אלא מושפעים דווקא על יראי ה' שומרי מצוותיו. (נשים לב שהמילה "יראיו" חוזרת 3 פעמים בפס' יא-יז):

(יא) כִּי כִגְבַהַ שָׁמַיִם עַל הָאָרֶץ גָּבַר חֲסֵדוֹ עַל יִרְאָיו...:

(יג) בְּרַחֵם אָב עַל בְּנֵי רַחֵם ה' עַל יִרְאָיו:

(יז) וְחֲסֵד ה' מְעוֹלָם וְעַד עוֹלָם עַל יִרְאָיו:

(יח) לְשִׁמְרֵי בְרִיתוֹ וְלִזְכָּרֵי פְקֻדָּיו לַעֲשׂוֹתָם.

את הפער בין תחילת המזמור להמשכו, ניתן להסביר כך: חסד ה' שופע על העולם תמיד, אך ככל שאדם מחובר יותר אל המהות האלקית שבו, כך חסד ה' שופע עליו בעצמה גדולה יותר, והוא מרגיש אותו יותר. כעת ניתן לחזור לתחילת המזמור ולקרוא אותו בעיניים חדשות: בְּרַכֵּי נַפְשֵׁי אֶת ה' וְכָל קָרְבֵי אֶת שֵׁם קְדֹשׁוֹ: בְּרַכֵּי נַפְשֵׁי אֶת ה' וְאֵל תִּשְׁבַּחֵהוּ כָּל גְּמוּלָיו (א-ב) - האדם האומר מזמור זה הוא אדם הנמצא ברמה רוחנית גבוהה - הוא מכיר בחסד ה' איתו בכל רמ"ח איבריו ("כל קרבי"), מברך על כך, ואיננו שוכח זאת לעולם. אדם כזה הוא כנראה "ירא ה'", הראוי לחסד ה' במלואו.

מחילה מתוך הכרה בחולשה ובקטנות האדם

בנוסף לכך, מופיעה במזמור אמירה נוספת: המחילה נובעת מהכרה בחולשותיו של האדם ובפער בין ה' לאדם:

(יג) בְּרַחֵם אָב עַל בְּנֵי רַחֵם ה' עַל יִרְאָיו:

(יד) כִּי הוּא יָדַע יַעֲרֵנוּ זְכוּר כִּי עֲפָר אֲנַחְנוּ:

(טו) אֲנוֹשׁ כַּחֲצִיר יִמְיוֹ כְּצִיץ הַשָּׂדֶה כֵּן יִצְיָן:

(טז) כִּי רֵיחַ עֲבָרָה בּוֹ וְאֵינְנוּ וְלֹא יִכְרְנוּ עוֹד מִקּוֹמוֹ:

(יז) וְחֲסֵד ה' מְעוֹלָם וְעַד עוֹלָם עַל יִרְאָיו וְצַדִּיקָתוֹ לְבְנֵי בְנֵי:

(יח) לְשִׁמְרֵי בְרִיתוֹ וְלִזְכָּרֵי פְקֻדָּיו לַעֲשׂוֹתָם:

שאלה למחשבה:

מדוע חולשת האדם וקטנותו היא סיבה למחילה?

ההבנה שלאדם (אפילו לירא ה'!) יש חולשות, עשויה להביא ל"הקלה בעונש" מתוך הבנה שממילא לא ניתן לצפות ממנו לשלמות המידות והמעשים. כך מפרש מלבי"ם:

מלבי"ם לתהלים ק"ג, יד-טו:

...וה' יודע, א] כח היצר שתנועתו מאד ושולט על כחות הנפשיות, ב] יודע עצלות התנועה העצמיית של הנפש, מפני כי עפר אנחנו, והעפר מכביד על הנפש, וקשה לה להניע אותו, רוצה לומר שנקל מאד אל הנפש לחטוא, מפני שיצר הרע כחו רב ותנועותיו וצוריו ממהרות קודם לצוריו הנפש אל הטוב, וקשה לה לעשות מעשים טובים שהיא תנועתה העצמיית כי כבד עליה העפר והחומר העכור: ...וגם ישקיף ברחמיו על שחיי האדם קצרים, והמה מהבל יחד מהשיג את שלימותו, מצד שני ענינים, א] ...חיי האדם קצרים ואין לו זמן לקנות שלמות, ב] כי כציץ השדה כן יציץ, כמו שהציץ אין בו ממש גם בעודהו באבו כן גם בחייו עניניו הבל ותהו:

בנוסף להבנה שהמחילה נובעת מהכרה בחולשת האדם, ניתן להבין שהפסוקים מדגישים את הפער בין ה' לאדם: חיי האדם קצרים וזמניים, ומעשיו אינם בעלי ערך רב, ולכן אי אפשר באמת לסמוך על חסדו. לעומת זאת, חסד ה' הוא מעולם ועד עולם וממשיך גם לדורות הבאים. חסד זה שופע אפילו על בני האדם הקטנים והרחוקים מה' בפער גדול כל כך. ויתכן, שדווקא הפער הזה הוא המאפשר את החסד - מעשי האדם כל כך קטנים לעומת הבורא, כך שאפילו חטאיו אינם יכולים לפגום בחסד ה' השופע על העולם.

אם כן, המזמור עוסק באפשרות המחילה, הנובעת מחסד ה', וראינו שבמזמור מופיעות סיבות שונות לכך שה' מוחל לבני האדם:
א. עצם טובו של ה', המחייה את כל המציאות בחסדו.
ב. יראת ה'. החיבור של האדם למהות האלוקית שבו מאפשרת חסד ומחילה.
ג. חולשת האדם וקטנותו לעומת הבורא.

זוית אישית:

נבחן את מושג המחילה בחיינו - מתי אנחנו מסוגלים למחול למישהו על מעשה לא ראוי שעשה? מהיכן נובעת אפשרות המחילה? כיצד משפיעה המחילה על המשך חיינו? (ניתן לקרוא [מאמר בנושא המחילה מבחינה פסיכולוגית](#))

המזמור מתאר את השפעתה של המחילה על חיי האדם: המחילה מרפאת את הנפש: **הַסִּלַח לְכָל עֲוֹנֵי הָרָפָא לְכָל תַּחֲלָאִי** (ג); בעקבות המחילה מגיעה התחדשות של הכחות: **תִּתְחַדֵּשׁ כַּנְּשָׁר נְעוּרָיְכִי** (ה); והמחילה היא זו שמאפשרת גם את השארות הנפש לעולם הבא: **הַגּוֹאֵל מִשַּׁחַת חַיִּיכִי...** (ד). למעשה, ניתן להבין שהמחילה מאפשרת את המשך הקיום של האדם בעולם, כפי שמבהיר רמח"ל בספרו מסילת ישרים:

מסילת ישרים, פרק ד:

...וַיֵּדְאִי מִדַּת הַרְחָמִים הַיָּא קִיּוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁלֹּא הִיָּה עוֹמֵד זוֹלָתָה כָּלֵל וְכָלֵל, וְאִף עַל פִּי כֵן אֵין מִדַּת הַדִּין לּוֹקָה, וְזֶה - כִּי לְפִי שׁוֹרֵת הַדִּין מִמֶּשׁ הִיָּה רְאוּי שֶׁחֻטָּא יַעֲנֵשׁ מִדַּת תַּכְּף לְחַטָּא בְּלִי הַמִּתְנָה כָּלֵל, וְגַם שֶׁהַעֲנֵשׁ עֲצָמוֹ יִהְיֶה בְּחֵרוֹן - אִף כִּרְאוּי לְמִי שֶׁמִּמְרָה פִּי הַבּוֹרָא יִתְבַּרַּךְ שְׁמוֹ, וְשֶׁלֹּא יִהְיֶה תַקּוֹן לְחַטָּא כָּלֵל, כִּי הִנֵּה בְּאֵמַת אֵיף יִתְקַן הָאָדָם אֶת אֲשֶׁר עָוַת וְהַחַטָּא כָּבֵר נַעֲשֶׂה? הַרִי שֶׁרַצַּח הָאָדָם אֶת חֲבֵרוֹ, הַרִי שֶׁנֶּאֱפָף, אֵיף יוֹכַל לְתַקַּן הַדְּבָר הַזֶּה? הַיּוֹכַל לְהַסִּיר הַמַּעֲשֶׂה הַעֲשׂוּי מִן הַמְּצִיאוֹת? אֲמַנָּם, מִדַּת הַרְחָמִים הַיָּא... שֶׁיִּתֵּן זְמַן לְחֻטָּא וְלֹא יִכְחַד מִן הָאֲרֶץ מִדַּת כְּשֻׁחַטָּא, וְשֶׁהַעֲנֵשׁ עֲצָמוֹ לֹא יִהְיֶה עַד לְכֻלָּה, וְשֶׁהַתְּשׁוּבָה תִּנְתֵּן לְחֻטָּאִים בְּחֶסֶד גָּמוּר, שֶׁתִּחַשֵּׁב עֲקִירַת הָרָצוֹן כְּעֲקִירַת הַמַּעֲשֶׂה...

אם כן, אפשרות המחילה, הנובעת מחסד ה', ומהנהגתו את העולם במידת הרחמים, עומדת בתשתית קיומו של העולם, מאחר ובלעדיה אין קיום לאדם. ללא אפשרות התיקון והמחילה האדם והעולם היו הולכים ומדרדרים מבחינה מוסרית, עד כדי חורבן פיזי, כשם שקרה במבול. כך שאפשרות התיקון, התשובה והמחילה הם הבסיס לקיומו של האדם ושל העולם כולו (להרחבה על החסד שבמחילה ראה [בשיעור מאת הרב ד"ר מרדכי סבתו ובפוסט מאת אראל סגל](#)).

מתוך תובנה זו, ניתן להבין את הרצף בין מזמור ק"ג למזמור ק"ד: מזמור ק"ד מתאר את גדולת ה' המתבטאת בבריאה, ובהשגחת ה' על קיומה של הבריאה, אולם, עוד לפני תיאור זה, מופיע מזמור ק"ג המתאר את מושגי החסד והמחילה שהם התשתית עליה מתקיים העולם: עצם בריאת העולם נובעת מחסד ה', וכל המשך קיומו הוא בחסד ובזכות אפשרות התיקון והמחילה. ניתן למצוא חיזוק לרעיון זה גם מדברי המדרש שהתשובה קדמה לעולם:

מדרש תהלים מזמור צ':

"תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם" - אמר ר' אבהו בר זעירא: גדולה תשובה שקדמה לבריאת עולם. ומה היתה התשובה? היתה בת קול שמכרזת ואומרת שובו בני אדם. שבעה דברים קדמו לעולם אלפיים שנה, התורה, וכסא כבוד, וגן עדן, וגיהנם, ותשובה, והבית המקדש של מעלה, ושם משיח.

המדרש מונה כמה דברים שקדמו לבריאת העולם. אמירה זו איננה בעלת משמעות כרונולוגית דווקא, אלא בעלת משמעות רעיונית: המדרש בא להבהיר מהם הדברים החשובים ביותר, העומדים בתשתית קיומו של העולם.

חלק ב - מזמור ק"ג ויום כיפור

יש נוהגים לקרוא מזמור זה כשיר של יום הכיפורים. ואכן, הרעיון המתבטא במזמור זה תואם את הרעיון העומד בבסיסו של יום הכיפורים. יום הכיפורים הוא יום של מחילה וכפרה, אך למרבה הפלא התורה איננה מצווה על ישראל לשוב בתשובה ביום זה. פרק ט"ז בויקרא, המקור הראשון בו מופיע יום הכיפורים בתורה, עוסק בעיקרו בעבודה הנדרשת מהכהן הגדול כדי לאפשר את כניסתו אל הקודש. בפרק זה מודגש פעמים רבות שעבודתו מכפרת על בני ישראל ועל הקודש, ומאפשרת את הכניסה שלו אל הקודש, אך אין כל איזכור לכך שעם ישראל צריך לחזור בתשובה כדי שהתהליך יצליח, ואפילו יותר מכך - עוונות עם ישראל מושלחים לעזאזל ע"י השעיר, בלי שהעם יידרש לחזור בתשובה. בויקרא כ"ג, הפעם השנייה בה מצטווים בני ישראל על יום הכיפורים, הפסוקים מתמקדים במעשי העם כולו ביום זה: עליהם להתענות ולשבות ממלאכה, אך בשום מקום לא נאמר שעליהם לשוב בתשובה, ושהיא התנאי לכפרה ביום זה. יתכן שמשום כך אומר רבי:

תלמוד בבלי יומא דף פ"ה ע"ב:

על כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יום הכפורים מכפר...

האופציה שיום הכיפורים יכפר גם ללא תשובה היא משמעותית ומעניינת במיוחד. יום הכיפורים הוא היום היחיד בשנה, בו נכנס הכהן הגדול לפני ולפנים, אל המקום המקודש ביותר. למעשה, יום הכיפורים מציע פגישה "פנים אל פנים" עם ה'; קרבת אלקים מיוחדת ביותר, המתאפשרת רק ביום זה. משמעותה של הכניסה לפני ולפנים היא הגעה אל הנקודה הפנימית ביותר. נקודת השורש הפנימית והעמוקה של כל אדם היא טהורה וטובה, ומחוברת לה: "נשמה שנתת בי טהורה היא"; נקודת השורש הפנימית המהותית של עם ישראל היא בחיבור המיוחד שלהם אל ה'. יום אחד בשנה, ה' מאפשר לנו להכנס פנימה, ולהגיע אל השורש, אל החיבור המהותי בין נשמותינו לבין ה'. במצב כזה אין עוד קיום לחטאים, הכל "מושלח לעזאזל", וקיים רק החיבור המהותי שבין עם ישראל לקב"ה. במצב כזה של תודעה, מתרחשת מאליה כפרה. מזמור ק"ג אף הוא מציע מחילה הנובעת מחסד ה' בלבד, ומהחיבור המהותי בין הנשמה ליצרה, כפי שמפרש מלבי"ם בתחילת מזמור ק"ג:

מלבי"ם לתהלים ק"ג, א:

ידבר על הנהגת ה' וחסדיו עם נפש האדם הרוחנית... "ברכי נפשי את ה'", יאמר אל נפשו הרוחנית שהיא בת אלהים וחלק אלוה ממעל, שתברך את ה' על החסדים שעושה עמה.

קישור נוסף ליום הכיפורים ניתן למצוא במזמור בפסוקים אלה: **יודיע דרכיו למִשָּׁה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל עֲלִילוֹתָיו: רְחוּם וְחַנוּן ה' אֲרֵךְ אֲפִים וְרַב חֶסֶד (ז-ח).** פס' ח מזכיר כמה מי"ג מידות הרחמים (על רמיזות נוספות ליג מידות במזמור זה ראה **במאמר מאת ישעיה נבנצל**, מתוך אתר דעת), ופס' ז המקדים אותו מזכיר את הסיטואציה בה התגלו מידות אלה: "יודיע דרכיו למשה" - בעקבות בקשתו של משה לאחר חטא העגל, ניתנו למשה י"ג המידות ובעזרתן מחל ה' לישראל על חטאם: **וְעַתָּה אִם נָא מְצַאֲתִי חַן בְּעֵינֶיךָ הוֹדַעֲנִי נָא אֶת דְּרָכְךָ וְאֶדְעֶךָ... וַיַּעֲבֹד ה' עַל פְּנֵיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רְחוּם וְחַנוּן אֲרֵךְ אֲפִים וְרַב חֶסֶד וְאֶמֶת: נִצַּח חֶסֶד לְאֱלֹפִים נְשָׂא עֵין וּפְשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ לֹא יִנְקָה פֶקֶד עֵין אָבוֹת עַל בְּנֵים וְעַל בְּנֵים עַל שְׁלֹשִׁים וְעַל רַבְעִים (שמות ל"ג, יג עד ל"ד, ז).**

לאחר חטא העגל, משה מתחנן לה' שימחל לישראל על חטאם, ובמבט ראשוני, אין סיבה שה' יסכים לכך, הרי ישראל אפילו לא ביקשו מחילה, ולא התחרטו על חטאם. ואכן ה' מסרב למחול לישראל. משה מנסה דרכים שונות, ובסופו של דבר הוא פונה אל ה' בבקשה לחשוף את דרכי הנהגתו את העולם, ולהראות את כבודו. בעקבות זאת הוא זוכה להתגלות מיוחדת בה הוא רואה את כבוד ה' ומקבל את י"ג המידות - מידות הנהגה של ה' את העולם. במידות אלה מתגלה כיצד ה' מנהיג את עולמו, ומתברר שהשורש היותר עליון של הנהגת העולם הוא מידת החסד. וכשמגיעים אל השורש הזה מתרחשת מחילה. הגמרא מתארת את המעמד הזה במילים מיוחדות:

תלמוד בבלי ראש השנה דף י"ז ע"ב:

ויעבר ה' על פניו ויקרא. אמר רבי יוחנן: אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומר. מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור והראה לו למשה סדר תפלה. אמר לו כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם

מידת הדין נדרשת אמנם כדי לעשות צדק ולישר את דרכי בני האדם, אך המבט העליון והבסיסי יותר לקיומו של העולם הוא חסד ה'. ה' מגלה למשה את י"ג המידות, ובכך הוא למעשה מביע את רצונו לנהוג עם ישראל במידת החסד ולמחול להם. הגילוי של י"ג המידות והמחילה לישראל בעזרתן התרחש ביום הכיפורים, ומהותו של היום הזה קשורה במהותן של י"ג המידות.

כפי שראינו, אותו רעיון בא לידי ביטוי גם במזמור ק"ג: מידת החסד היא העומדת בתשתית קיומו של האדם בעולם, ממנה נובעת הבריאה של העולם, וממנה נובעת גם המחילה, המאפשרת את המשך קיומו של האדם בעולם הזה, התחדשותו, ריפיו, והישארות נפשו לעולם הבא.

סיכום:

מזמור ק"ג קורא לברך את ה' על כך שהוא מוחל לבני האדם על עוונותיהם ואיננו מעניש אותם במידה הראויה למעשיהם, אלא מתנהג איתם במידת הרחמים. המחילה נובעת מחסד ה', המשפיע טוב על העולם ללא חשבון, ומהחיבור המהותי הפנימי שבין נפש האדם לבין הקב"ה. חסד זה הוא העומד בתשתית בריאתו של העולם והוא המאפשר את המשך קיומו של האדם על אף קטנותו וחטאיו, בעזרת אפשרות התיקון והמחילה, המאפשרים שינוי, ריפוי, התקדמות והתחדשות.

להרחבה

[שיעור מאת הרב אלחנן סמט על "מזמור לתודה"](#)

[מאמר מאת ד"ר נתן קלאוס על מזמור ק"א](#)

[מאמר קצר מאת הרב שי פירון על שנאת השקר במזמור ק"א](#)

[שיעור מאת הרב יעקב מדן על מזמור ק"ג - האם האדם משול לעץ או לציץ השדה?](#)

[סרטון מאת ד"ר בני גזונדהייט על חסד ה' בבריאה](#)